

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ทฤษฎีเกี่ยวกับการออมได้มีแนวคิดวิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ โดยเริ่มที่นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มคลาสสิกในช่วงกลางทศวรรษที่ 1930 ที่เห็นว่า การออมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับอัตราดอกเบี้ย และการลงทุนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม และ ณ ระดับดุลยภาพการออมเท่ากับการลงทุน และกำหนดขึ้นเป็นอัตราดอกเบี้ยที่ดุลยภาพ ต่อมาในปี 1936 มีผู้ริเริ่มแนวคิดว่าการออมขึ้นกับรายได้ คือ John Maynard Keynes โดยเคนส์ให้ความเห็นว่ารายได้เป็นตัวกำหนดที่สำคัญประการเดียวต่อการออม แต่แนวคิดเรื่องการออมของเคนส์ได้ขัดแย้งกับแนวคิดของกลุ่มคลาสสิกเนื่องจากกลุ่มคลาสสิกนั้นพิจารณาในระบบเศรษฐกิจที่มีการจ้างงานเต็มที่ ระดับรายได้ย่อมคงที่ ณ ระดับที่มีการจ้างงานเต็มที่ ดังนั้น การออมมากหรือน้อยจึงขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ย ต่อมาได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับรายได้ในยุคต่อจากเคนส์ ได้แก่ สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis) ของ Dusenburry สมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income) ของ Milton Friedman นอกจากนี้ ยังมีสมมติฐานพฤติกรรมผู้บริโภคและการออมแบบสองช่วงเวลา (Overlapping Generations Hypothesis) ซึ่งพัฒนามาเป็นสมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis) ของ Modigliani, Brumbery และ Ando

ทฤษฎีเกี่ยวกับออมของนักเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้สมมติฐานพฤติกรรมผู้บริโภคและการออมแบบสองช่วงเวลา สมมติฐานวัฏจักรชีวิต เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่คล้ายคลึงกันที่ว่าค่าใช้จ่ายในการบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบัน แต่จะขึ้นอยู่กับรายได้ในอนาคตด้วย โดยการตัดสินใจบริโภคและการออมของครัวเรือนขณะใดขณะหนึ่งสะท้อนให้เห็นความพยายามที่จะบรรลุผล คือ การกระจายการบริโภคตลอดช่วงชีวิตที่ต้องการได้ตามทรัพยากรที่มีอยู่และสะสมตลอดช่วงชีวิตของครัวเรือน ตามทฤษฎีนี้ระดับการบริโภคของครัวเรือนจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบันอย่างเดียว แต่ที่สำคัญขึ้นอยู่กับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในระยะยาว ครัวเรือนจึงเป็นผู้วางแผนในการบริโภคและการออมตลอดช่วงอายุขัย โดยมีการพิจารณาผลกระทบของความมั่งคั่งในแบบจำลองเชิงสถิติ และองค์ประกอบของทรัพย์สินที่แท้จริง โดยมีรายละเอียดแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

สมมติฐานพฤติกรรมผู้บริโภคและการออมแบบสองช่วงเวลา (สันติยา, 2544: 11-4 ถึง 11-16)

ตามแบบจำลองเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค จะมีทฤษฎีที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่คล้ายคลึงกัน ผู้บริโภคที่มีเหตุผลจะพยายามทำให้ตนเองได้รับความพอใจสูงสุดโดยจัดสรรรายได้ชั่วชีวิต ตัวอย่างเช่นกรณีแบ่งเวลาเป็น 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงเวลารุ่นหนุ่มสาว (Young Generation) และรุ่นวัยชรา (Old Generation)

$$U = U(C_0, C_1) \quad (1)$$

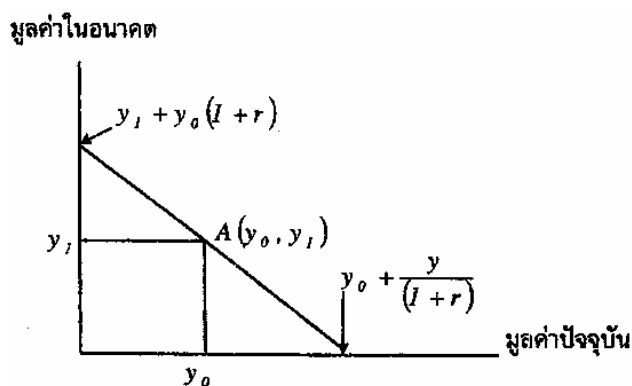
สมการ (1) เป็นฟังก์ชันแสดงความพอใจชั่วชีวิตที่ขึ้นอยู่กับการบริโภคสินค้าในทุกช่วงเวลาจากช่วงเวลาปัจจุบันคือเวลา 0 เมื่อยังเป็นหนุ่มสาว จนถึงเวลา $T = 1$ เมื่อตอนแก่ชรา ก่อนที่จะสิ้นชีวิต ผู้บริโภคต้องการที่จะได้รับความพอใจสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดที่ว่า มูลค่าปัจจุบันของการบริโภคชั่วชีวิต เท่ากับ มูลค่าปัจจุบันของรายได้ชั่วชีวิต

$$\sum_{t=0}^T \frac{c_t}{(1+r)^t} = \sum_{t=0}^T \frac{y_t}{(1+r)^t} \quad (2)$$

โดยสมมติว่า ถ้าบุคคลได้รับมรดกก็จะมีเหลือทิ้งไว้ในจำนวนเท่าเดิมให้กับคนรุ่นหลัง ดังนั้น รายได้เท่านั้นจะมีบทบาทในการกำหนดการบริโภค ลักษณะโดยทั่วไปของกระแสรายได้ที่บุคคลได้รับชั่วชีวิตคือ จะเริ่มต้นด้วยระบบรายได้ต่ำก่อนแล้วค่อยๆ ปรับสูงขึ้นในช่วงกลางคน ต่อจากนั้นจะลดลงในช่วงบั้นปลายของชีวิต แต่บุคคลต้องการที่จะกระจายกระแสการบริโภคชั่วชีวิตให้มีเสถียรภาพ และมีมาตรฐานทัดเทียมกันมากที่สุด

การวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวจะง่ายขึ้นถ้าเริ่มจากตัวอย่างกรณี 2 ช่วงเวลา โดยกำหนดให้ $t = 0$ คือช่วงเวลาปัจจุบัน และ $t = 1$ คือช่วงเวลาในอนาคต บุคคลที่มีกระแสรายได้ คือ y_0 และ y_1 และต้องการที่จะได้รับความพอใจสูงสุดจากการบริโภค $U(c_0, c_1)$ โดยอยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่ว่า

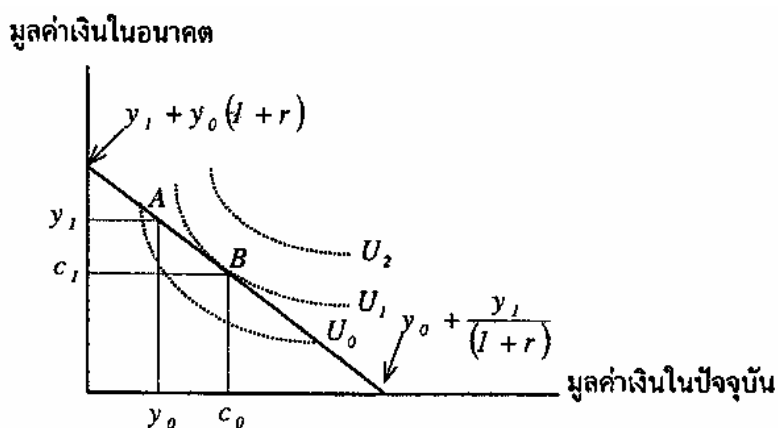
$$c_0 + \frac{c_1}{(1+r)} = y_0 + \frac{y_1}{(1+r)} \quad (3)$$

ภาพที่ 1 กรณีการบริโภคสองช่วงเวลา

จากภาพที่ 1 ที่จุด A ผู้บริโภคมีรายได้ปัจจุบันเท่ากับ y_0 และมีรายได้ในอนาคตเท่ากับ y_1 ถ้า $y_0 > c_0$ แสดงว่าบุคคลจะทำการออมในช่วงเวลาปัจจุบัน คือ S_0 ดังนั้น $S_0 = y_0 - c_0$ คือ เงินออมที่มีไว้สำหรับให้ผู้อื่นกู้ยืมในช่วงเวลา 0 สมมติให้บุคคลสามารถที่จะกู้หรือให้กู้ได้ที่ระดับอัตราดอกเบี้ย r ผลตอบแทนที่บุคคลได้รับจากเงินออม s_0 คือ $s_0(1+r)$ ซึ่งจะถูกนำไปใช้ในอนาคตคือ ช่วงเวลา 1 โดยในช่วงเวลา 1 $c_1 > y_1$ โดยนำเงินออมมาใช้

$$s_1 = -s_0(1+r) = y_1 - c_1 \quad (4)$$

ภาพที่ 2 กรณีการบริโภคสองช่วงเวลาและได้รับความพอใจสูงสุด

จากฟังก์ชันความพอใจของผู้บริโภค $U = U(c_0, c_1)$ คือ ฟังก์ชันเส้นความพอใจเท่ากันซึ่งแสดงให้เห็นว่า ทุกจุดบนเส้น U_0 บุคคลมีระดับความพอใจเท่ากัน และระดับความพอใจบนเส้น $U_0 <$

$U_1 < U_2$ ดังแสดงในภาพที่ 2 ผู้บริโภคจะได้รับความพอใจสูงสุดที่จุด B ซึ่งเป็นจุดที่เส้นความพอใจเท่ากันสัมผัสกับเส้นงบประมาณจำกัดโดยบุคคลจะทำการกู้ยืมในช่วงเวลาปัจจุบัน $= c_0 - y_0$ เมื่อครั้งถึงอนาคต ก็ต้องจ่ายคืนหรือทำการบริโภคน้อยกว่ารายได้เท่ากับ $y_1 - c_1$

$$y_1 - c_1 = (1 + r)(c_0 + y_0) > 0 \quad (5)$$

ถ้าพิจารณาถึงตำแหน่งของเส้นงบประมาณในภาพที่ 2 จะถูกกำหนดโดยตัวแปรที่สำคัญคือ y_0, y_1 และ r อย่างเช่นที่จุด A ซึ่งมี co-ordinate คือ (y_0, y_1) จะสามารถสร้างเส้นงบประมาณได้โดยบุคคลอาจจะเลือกบริโภคโดยใช้รายได้ทั้งหมดชั่วชีวิตในช่วงเวลาปัจจุบัน นั่นคือจะทำการบริโภค $= y_0 + y_1 / (1 + r)$ หรือจุดตัดบนแกน x ในทางตรงกันข้าม บุคคลอาจจะเลือกที่จะออมรายได้ y_0 ทั้งหมดแล้วนำไปบริโภคในช่วงเวลาอนาคตนั่นคือจะทำการบริโภคเท่ากับ $(y_1 + y_0)(1 + r)$ หรือจุดตัดบนแกน y ซึ่งจะหาความชันของเส้นงบประมาณได้ดังนี้

$$\frac{-y_1 + (1+r)y_0}{y_0 + \frac{y_1}{(1+r)}} = \frac{-y_1 + (1+r)y_0}{\frac{y_0(1+r) + y_1}{(1+r)}} = -(1+r)$$

และการเพิ่มของรายได้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดก็ตามจะทำให้เส้นงบประมาณเคลื่อนย้ายไปทางขวามานกับเส้นเดิมทำให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจสูงขึ้นกว่าเดิม c_0 และ c_1 จะสูงขึ้น ดังนั้นสามารถเขียนฟังก์ชันการบริโภคปัจจุบันได้ดังนี้

$$c_t = f(PV_t) ; f^t > 0 \quad (6)$$

$$\text{และ } PV_t = \sum \frac{y_t}{(1+r)^t}$$

สมการที่ 6 แสดงถึงการบริโภคของบุคคลในช่วงเวลา t จะขึ้นกับมูลค่าปัจจุบัน ณ เวลา t ของกระแสรายได้ในปัจจุบันและอนาคตโดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางที่เป็นบวก

กรณีหลายช่วงเวลา เริ่มพิจารณาจาก ณ ช่วงเวลา 0 โดยกำหนดให้บุคคลมีชีวิตอยู่จนถึงช่วงเวลา T และมีรายได้ปัจจุบันบวกรายได้ในอนาคตบอกความมั่งคั่งมีค่าเท่ากับ A และไม่มีภารกิจมรดกไว้ให้คนรุ่นหลังเลย ดังนั้น ฟังก์ชันความพอใจของบุคคล คือ

$$U = U(c_0, \dots, c_t, \dots, c_T)$$

เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ กำหนดให้ฟังก์ชันความพอใจอยู่ในรูป logarithm

$$u(c) = \ln c$$

1st derivative $u'(c) = 1/c$ แสดงความพอใจหน่วยสุดท้ายของการบริโภคที่มีค่าเป็นบวก

2nd derivative $u''(c) = -1/c^2$ แสดงลักษณะที่ลดน้อยถอยลงของฟังก์ชันความพอใจในการบริโภค

และมีข้อสมมติเพิ่มเติมคือ

- สมมติให้ฟังก์ชันความพอใจในช่วงเวลาต่าง ๆ สามารถนำมารวมกันได้
- สมมติให้ความพอใจในอนาคตคิดลดมาเป็นปัจจุบันที่อัตราลด = δ

จากข้อสมมติฐานดังกล่าวข้างต้นและการไม่คำนึงเรื่องความไม่แน่นอน เพื่อเลี่ยงปัญหาการคาดการณ์ ทำให้สามารถเขียนฟังก์ชันความพอใจได้ดังนี้

$$u = \ln c_0 + \frac{\ln c_1}{(1+\delta)} + \dots + \frac{\ln c_t}{(1+\delta)^t} + \dots + \frac{\ln c_T}{(1+\delta)^T}$$

$$u = \sum_{t=0}^T \frac{\ln c_t}{(1+\delta)^t} \quad (7)$$

เส้นงบประมาณจำกัดระหว่างช่วงเวลา สำหรับ T ปีที่เหลือของชีวิตคือ

$$\sum_{t=0}^T \frac{c_t}{(1+r)^t} = \sum_0^T \frac{y_t}{(1+r)^t} \quad (8)$$

r คือ อัตราดอกเบี้ยสำหรับการออมและการกู้ยืม โดยสรุปแล้วผู้บริโภคต้องการ

$$\text{MAX}_{c_t} \sum_0^T \frac{\ln c_t}{(1+\delta)^t}, \quad (9)$$

โดยขึ้นอยู่กับเส้นขีดจำกัดงบประมาณ

$$\sum_{t=0}^T \frac{c_t}{(1+r)^t} = \sum_{t=0}^T \frac{y_t}{(1+r)^t} = PV_0 \quad (10)$$

ดึง c_0 ออกมา และ $(1+r)^0 = 1$ จะเขียนสมการ (10) ได้ดังนี้

$$c_0 + \sum_{t=1}^T \frac{c_t}{(1+r)^t} = PV_0 \quad (11)$$

แทน $\frac{c_t}{(1+r)^t} = \frac{c_0}{(1+\delta)^t}$ ลงใน (11)

$$c_0 + \sum_{t=1}^T \frac{c_0}{(1+\delta)^t} = PV_0 \quad (12)$$

ดึงตัวร่วม c_0 ออกมา

$$c_0 \left(1 + \sum_{t=1}^T \frac{1}{(1+\delta)^t} \right) = PV_0 \quad \text{หรือ}$$

$$c_0 = \left(\frac{1}{1 + \sum_{t=1}^T [1/(1+\delta)^t]} \right) PV_0 \quad (13)$$

สมการ (13) อธิบายได้ว่า ณ ที่อัตราคิดลด = δ การบริโภคนจะเป็นสัดส่วนกับมูลค่าลดปัจจุบันของรายได้ในอนาคต ในทำนองคล้าย ๆ กับสมการเบื้องต้นที่ (7) ที่เขียนว่า

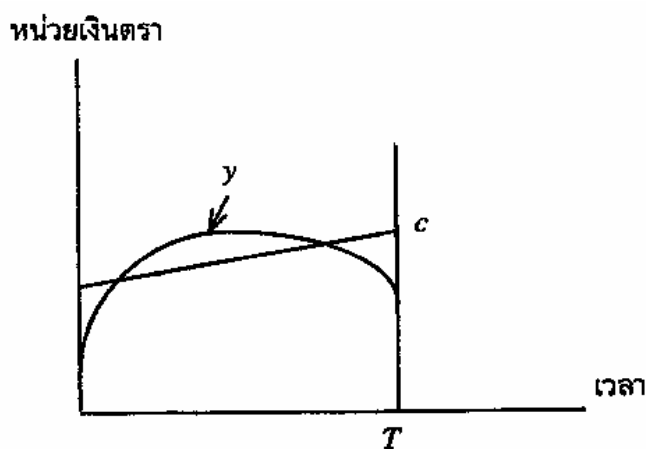
$$c_0 = f(PV); f^t > 0$$

ข้อสรุป

1. การบริโภคใน 2 ช่วงเวลาที่ติดต่อกันจะขึ้นอยู่กับ r และ δ
2. c_{t-1} จะเป็นตัวทำนายที่ดีสำหรับค่า c_t
3. การบริโภค ณ เวลาใดเวลาหนึ่งจะเป็นสัดส่วนของมูลค่าคิดลดปัจจุบันของรายได้ในอนาคตดังสมการ (13)

สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (The Life-cycle Hypothesis) (สันติยา, 2544: 11-13 ถึง 11-30)

ทฤษฎีนี้ถูกพัฒนาโดย Ando และ Modigliani มีความสำคัญ โดยทั่วไปบุคคลจะมีกระแสรายได้ที่ต่ำในช่วงต้นและช่วงปลายของชีวิต ลักษณะของกระแสรายได้จึงมีลักษณะดังเส้น y ในภาพที่ 3 และในขณะเดียวกันบุคคลก็พยายามที่จะรักษาระดับของการบริโภคให้คงที่หรือมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างคงที่แสดงโดยเส้น c ในภาพเดียวกัน

ภาพที่ 3 สมมติฐานวัฏจักรชีวิตของการบริโภค

และถ้ากำหนดให้ T คืออายุของบุคคล การบริโภคก็อยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่ว่า

$$\sum_{t=0}^T \frac{c_t}{(1+r)^t} = \sum_{t=0}^T \frac{y_t}{(1+r)^t}$$

แบบจำลองนี้แนะนำว่าในช่วงต้นของชีวิต คนโดยส่วนมากจะเป็นผู้กู้เพราะมีรายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายในการบริโภค และช่วงกลาง ๆ ของชีวิตจะมีรายได้มากกว่าการบริโภค จึงมีการออมเพื่อใช้หนี้ และสะสมไว้ใช้ในวัยเกษียณหรือบั้นปลายของชีวิต สมมติฐานดังกล่าวจะถูกตั้งข้อสงสัยถ้าทดลองทำการศึกษาถึงรายได้โดยสุ่มตัวอย่างจากประชาชนแล้วจัดแบ่งตามระดับรายได้จะพบว่ากลุ่มผู้มีรายได้สูงประกอบด้วยคนส่วนใหญ่ที่มีระดับรายได้สูงกว่าระดับเฉลี่ยและอยู่ในช่วงวัยกลางคน ดังนั้น จะมี c/y ratio ต่ำกว่าโดยเปรียบเทียบ ส่วนกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำจะประกอบด้วยคนส่วนใหญ่ที่มีระดับรายได้ต่ำและตกอยู่ในวัยช่วงต้นของชีวิต หรือช่วงสุดท้ายของการกระจายตามช่วงอายุ ดังนั้น จะมี c/y ratio สูงโดยเปรียบเทียบ

ดังนั้นถ้าทฤษฎีนี้เป็นจริง เมื่อทำการวิจัยแบบตัดขวางแล้วพบว่า c/y จะลดลง เมื่อระดับรายได้สูงขึ้น และค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Consume: MPC) น้อยกว่าค่าความโน้มเอียงในการบริโภคโดยเฉลี่ย (Average Propensity to consume: APC) ในทำนองที่คล้ายกับสมการ (8) และสามารถที่จะเขียนฟังก์ชันการบริโภคของผู้บริโภค i ได้ดังนี้

$$c_t^i = k^i (PV_t^i); 0 < k^i < 1 \quad (14)$$

จากสมการที่ (14) k^i เป็นสัมประสิทธิ์ของ PV แสดงถึงสัดส่วนของรายได้ที่มูลค่าปัจจุบันที่ผู้บริโภคใช้ไปเพื่อการบริโภคในช่วงเวลา t ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของเส้นความพอใจเท่ากันอัตราดอกเบี้ยตลาด (r) และอัตรารีดลดของผู้บริโภค (δ)

ถ้าการกระจายของประชากรโดยใช้รายได้และอายุมีลักษณะคงที่โดยเปรียบเทียบ รสนิยมในการเลือกระหว่างการบริโภคปัจจุบันกับอนาคตของประชาชนส่วนใหญ่มีลักษณะคงที่อยู่ตลอดเวลา ทำให้สามารถจะรวมฟังก์ชันการบริโภคของทุกคนเป็นฟังก์ชันการบริโภคโดยรวมได้ดังนี้

$$c_t = k (PV_t) \quad (15)$$

ขั้นตอนต่อไปคือ การนำฟังก์ชันไปประยุกต์ในการปฏิบัติก็คือ ต้องเชื่อมโยง PV เข้ากับตัวแปรทางเศรษฐกิจที่หาค่าหรือวัดได้โดยต้องตั้งข้อสมมติฐานเพิ่มเติม ดังนั้น Ando – Modigliani เจ้าของทฤษฎีนี้ได้เชื่อมโยง PV เข้ากับรายได้ 2 ประเภท คือ

1. รายได้จากแรงงาน (y^L)
2. รายได้จากทรัพย์สิน (y^P)

ดังนั้นมูลค่าปัจจุบันของรายได้คือ

$$PV_0 = \sum_{t=0}^T \frac{y_t^L}{(1+r)^t} + \sum_{t=0}^T \frac{y_t^P}{(1+r)^t} \quad (16)$$

ถ้าตลาดเงินมีประสิทธิภาพจะสามารถนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า มูลค่าคิดลดปัจจุบันของรายได้จากทรัพย์สินเท่ากับมูลค่าของทรัพย์สินซึ่งวัดที่จุดเริ่มต้นของช่วงเวลาปัจจุบัน หรือเขียนได้ว่า

$$\sum_{t=0}^T \frac{y_t^P}{(1+r)^t} = a_0 \quad (17)$$

ต่อจากนั้นก็สมารถที่จะแยกรายได้จากแรงงานในปัจจุบันซึ่งรู้ค่าได้ออกจากรายได้จากแรงงานที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต ดังนี้

$$PV_0 = y_0^L + \sum_{t=1}^T \frac{y_t^L}{(1+r)^t} + a_0 \quad (18)$$

ประเด็นสำคัญต่อไป คือ เทอมที่ 1 กับเทอมที่ 2 ในสมการ (18) มีความสัมพันธ์กันอย่างไร โดยในขั้นแรกสมมติให้

$$y_0^c = \frac{\sum_{t=1}^T \frac{y_t^L}{(1+r)^t}}{T-1} \quad (19)$$

นั่นคือ รายได้จากแรงงานที่คาดการณ์ไว้โดยเฉลี่ยในช่วงเวลาปัจจุบันมีค่าเท่ากับ ค่าเฉลี่ยของมูลค่าปัจจุบันของรายได้ในอนาคตที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละปีสำหรับช่วงชีวิต T-1 ปี ดังนี้

$$y_0^c (T-1) = \sum_{t=1}^T \frac{y_t^L}{(1+r)^t} \quad (20)$$

ทำให้สามารถปรับปรุงสมการ (20) เสียใหม่ได้ดังนี้

$$PV_0 = y_0^L + (T-1)y_0^c + a_0 \quad (21)$$

ข้อสมมติที่ง่ายที่สุดคือให้

$$y_0^c = \beta y_0^L \quad ; \quad \beta > 0 \quad (22)$$

นั่นหมายความว่าถ้า y_0^L ให้เพิ่มขึ้นเท่ากับ β ของการเพิ่มขึ้นใน y^L

แทนค่า (22) ลงใน (21)

$$PV_0 = y_0^L + \beta(T-1)y_0^L + a_0$$

$$PV_0 = [1 + \beta(T-1)]y_0^L + a_0 \quad (23)$$

แทนค่า (23) ลงใน (14)

$$c_0 = k [1 + \beta(T-1)]y_0^L + ka_0 \quad (24)$$

สมมติฐานวัฏจักรชีวิตได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะนำแนวความคิดเกี่ยวกับการบริโภค ในระหว่างแบบสองช่วงเวลาและหลายช่วงเวลาไปอธิบายพฤติกรรมการบริโภค และนำโครงสร้าง ของประชากรมาศึกษาพฤติกรรมการบริโภคโดยรวมในระบบเศรษฐกิจ

แบบจำลองนี้อธิบายให้เห็นว่า การออมของผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนจะชดเชยส่วนของการออม ที่ลดลงของกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มคนหนุ่มสาว ดังนั้น ถ้าหากว่าไม่มีการสะสมมรดกเศรษฐกิจไม่ เจริญเติบโตและโครงสร้างของประชากรไม่เปลี่ยนแปลง การออมในระบบเศรษฐกิจจะเป็นศูนย์พอดี แต่ถ้าหากว่าโครงสร้างของประชากรส่วนใหญ่เป็นคนวัยกลางคน การออมในระบบเศรษฐกิจ จะเพิ่มขึ้น หรือเมื่อเศรษฐกิจเจริญเติบโตมากขึ้น การออมของคนรุ่นหนุ่มสาววัยทำงานมีค่ามากกว่า การลดลงของการออมของผู้ที่อยู่ในวัยชรา ทำให้การออมของระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเช่นกัน ถ้า ประเทศใดมีคุณสมบัติทั้ง 2 ประการดังกล่าว จะส่งผลให้การออมสูง ตัวอย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่น

ดังนั้น พื้นฐานมาจากแบบจำลองความพอใจสูงสุดของการบริโภคระหว่างแบบสอง ช่วงเวลาและหลายช่วงเวลา ซึ่งอยู่ภายใต้ข้อสมมติที่มีข้อจำกัดอยู่มาก และการที่นำไปใช้อธิบาย พฤติกรรมการบริโภคที่เกิดขึ้นจริงก็ยังมีข้อสงสัยและรอการพิสูจน์ในเชิงเศรษฐมิติ ทฤษฎีที่ว่าด้วย พฤติกรรมการบริโภคจึงนำเสนอทางเลือกใหม่อีก 1 ทางเลือก คือ

ผลกระทบของความมั่งคั่งในแบบจำลองเชิงสถิติ (William, 1989: 276)

จากทฤษฎีวัฏจักรชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของความมั่งคั่งและทรัพย์สินต่อระดับ การบริโภค ดังสมการ (25)

$$c = \alpha_0 y^L + \alpha_1 a \quad ; \quad \alpha_0, \alpha_1 \geq 1 \quad (25)$$

นั่นคือการเพิ่มขึ้นของรายได้จากแรงงานและมูลค่าของทรัพย์สินจะส่งผลให้การบริโภคปัจจุบันเพิ่มขึ้น กำหนดให้ a_0 คือ มูลค่าปัจจุบันของทรัพย์สินจะเขียนสมการได้ว่า

$$a_0 = \sum_{t=0}^T \frac{y_t^p}{(1+r)^t} = y_0^p + \sum_{t=1}^T \frac{y_t^p}{(1+r)^t}$$

โดย y_t^p คือ รายได้จากทรัพย์สินในแต่ละช่วงเวลา และฟังก์ชันการบริโภคที่มีทรัพย์สินมาเกี่ยวข้องคือ

$$c = c(y - t(y), a); \quad > 0 \quad (26)$$

$$\frac{\partial c}{\partial (y - t(y))}, \frac{\partial c}{\partial a} > 0$$

ที่ระดับรายได้สุทธิระดับหนึ่ง การเพิ่มของทรัพย์สินที่แท้จริงทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือจะทำให้การออมลดลง เพราะจากคำจำกัดความรายได้สุทธิหลังหักภาษีจะถูกนำไปเพื่อการออมและการบริโภค

$$s + c = y - t(y)$$

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการออม จะพบว่าคนทำการออมเพื่อเพิ่มความมั่งคั่ง แต่ถ้าหากว่าบุคคลมีความมั่งคั่งเพิ่มขึ้นเนื่องจากปัจจัยภายนอกอื่น ๆ เช่น ได้รับมรดก ถูกลอตเตอรี่ จะทำให้บุคคลทำการออมลดลงหรือเขียนฟังก์ชันการออมได้คือ

$$s = s(y - t(y), a) \quad (27)$$

$$\frac{\partial c}{\partial (y - t(y))} > 0, \frac{\partial s}{\partial a} < 0$$

จากสมการ (27) แสดงถึงว่าการเพิ่มขึ้นของทรัพย์สินที่แท้จริงจะลดการออมลง ณ ระดับรายได้สุทธิระดับหนึ่ง

องค์ประกอบของทรัพย์สินที่แท้จริง (The Composition of Real Assets) (William, 1989: 277)

สมมติให้ทรัพย์สินสุทธิของภาคเอกชน (A) (หน่วยครัวเรือนและหน่วยธุรกิจ) ในรูปตัวเงินประกอบด้วย

$$A = K + R + B \quad (28)$$

เมื่อ K คือ มูลค่าของทุนในรูปของมูลค่าหุ้นในตลาดหลักทรัพย์

R คือ มูลค่าของเงินสำรองที่ฝากไว้กับธนาคารกลาง (ธนาคารกลางในความหมายนี้หมายถึง ธนาคารแห่งประเทศไทย) เป็นสัดส่วนที่ภาคครัวเรือนเป็นเจ้าของภาครัฐบาล

B คือ มูลค่าของพันธบัตรรัฐบาลที่อยู่ในมือประชาชนเป็นสัดส่วนที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของรัฐบาล

ถ้ากำหนดให้ $a = A/P$ หรือ ทรัพย์สินสุทธิที่แท้จริง คือ

$$a = \frac{K + R + B}{P} \quad (29)$$

เมื่อ P คือ ระดับราคาโดยทั่วไป ถ้าระดับราคาโดยเฉลี่ยของปัจจัยประเภททุนที่แท้จริงมีความเคลื่อนไหวไปตามระดับราคา มูลค่าของทุนที่แท้จริง คือ

$$K = Pk \quad \text{หรือ} \quad k = \frac{K}{P}$$

เมื่อ k คือ ทุนที่แท้จริง

ถ้าสมมติให้พันธบัตรรัฐบาลออกในระยะยาว โดยให้ผลตอบแทน 1 หน่วยเงินตราต่อปี
ดังนั้น

$$B = b/r$$

เมื่อ B คือ มูลค่าของพันธบัตรโดยรวมที่ออกจำหน่าย

b คือ จำนวนพันธบัตร

r คือ อัตราดอกเบี้ย

ดังนั้น สมการทรัพย์สินที่แท้จริง คือ

$$a = k + \frac{R}{P} + \frac{B}{P} = k + \frac{R}{P} + \frac{b}{rP} \quad (30)$$

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคและการออมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ และงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายของรัฐบาลต่อการบริโภคและการออมภาคครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. งานวิจัยพฤติกรรมและปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือน
2. งานวิจัยเกี่ยวกับผลของนโยบายรัฐบาลต่อการออม

โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

งานวิจัยพฤติกรรมและปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือน

สนธยา (2536) ได้ทำการวิจัยเชิงปริมาณ เรื่องการวิเคราะห์การออมภาคครัวเรือนไทย ปี พ.ศ. 2517 - 2533 โดยศึกษาการออมและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมภาคครัวเรือนไทย โดยวิธีออกแบบสอบถามการออมของภาคครัวเรือนไทยเกี่ยวกับทัศนคติ เหตุผล และจุดมุ่งหมายในการออม รูปแบบต่าง ๆ และประเภทของเงินออมที่อยู่ในความนิยม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Simple random Sampling จำนวน 560 ครัวเรือน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรจากสมการความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของการออมที่แท้จริง ภาคครัวเรือนไทยกับตัวแปรต่าง ๆ ที่ได้สันนิษฐานขึ้นด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ และค่าความยืดหยุ่นของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม โดยมีแบบจำลองในการวิเคราะห์การออมของภาคครัวเรือนได้พิจารณาว่าการออมเป็นส่วนที่เหลืออยู่หลังจากหักรายจ่ายแล้ว โดยการออมภาคครัวเรือนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

สมการการออมภาคครัวเรือนไทย

$$S = a_1 + b_1 Y_p + c_1 FN + d_1 TH + e_1 NBF + f_1 R_t + u_1$$

กำหนดให้

S	=	การออมภาคครัวเรือนไทย
Y_p	=	รายได้ต่อหัวจากแรงงาน
FN	=	เงินโอนจากต่างประเทศสุทธิภาคครัวเรือน
TH	=	สินทรัพย์ถาวรสุทธิ
NBF	=	จำนวนสาขาของสถาบันการเงินต่าง ๆ ทั้งหมดในระบบการเงิน
R_t	=	อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ทางการเงิน
u_1	=	ค่าความคลาดเคลื่อน
$a_1, b_1, c_1, d_1, e_1, f_1$	=	ค่าคงที่

อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากทรัพย์สินทางการเงิน (Real Rate of Return of Private Financial Asset: R_t) หมายถึง อัตราผลตอบแทนที่ภาคครัวเรือนคาดว่าจะได้รับจากการถือสินทรัพย์ทางการเงินที่คำนวณจากค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (average by weight) ของอัตราผลตอบแทนของสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่ได้รับความนิยมาจากภาคครัวเรือน ซึ่งสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$R_t = \frac{[RSB \cdot SB + RTB \cdot TB + RSG \cdot SG + RTG \cdot TG + RDC \cdot DC] \times 100}{SB + TB + SG + TG + DC}$$

กำหนดให้

RSB	=	อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ที่ธนาคารพาณิชย์
RTB	=	อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่ธนาคารพาณิชย์
RSG	=	อัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ที่ธนาคารออมสิน
RTG	=	อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่ธนาคารออมสิน
RDC	=	อัตราดอกเบี้ยเงินฝากตัวสัญญาใช้เงินของบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ (ร้อยละต่อปี)
SB	=	ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ของภาคครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์
TB	=	ปริมาณเงินฝากประจำของภาคครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์
SG	=	ปริมาณเงินฝากออมทรัพย์ของภาคครัวเรือนที่ธนาคารออมสิน
DC	=	ปริมาณเงินฝากของภาคครัวเรือนที่บริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์

ผลจากการสอบถาม 560 ครั้วเรือน แสดงว่าเหตุผลในการออมในรูปแบบของสินทรัพย์ทางการเงิน ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความปลอดภัย และผลตอบแทนจากการออม ส่วนเหตุผลในการออมในรูปแบบเงินฝากกับสถาบันการเงิน พบว่าเกิดจากความพอใจในด้านบริการต่าง ๆ และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น สำหรับเหตุผลในการอมนอกสถาบันการเงินนั้น มีสาเหตุจากผลตอบแทน ซึ่งได้รับมากกว่าการออมในสถาบันการเงิน ทางด้านจุดมุ่งหมายในการออมกับสถาบันการเงิน ส่วนมากต้องการออมไว้เพื่อเป็นทุนการศึกษา การรักษาพยาบาล เพื่อใช้ในยามชรา และเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ สำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติทางด้านปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือนที่มีนัยสำคัญ คือ รายได้ต่อหัวจากแรงงาน อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์ถาวรสุทธิ

ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2536) ได้ทำการวิจัยเชิงพรรณนา เรื่องการสำรวจพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออม การจัดสรรเงินออมของครัวเรือน และวัตถุประสงค์ของการออมของครัวเรือนไทย โดยแยกออกเป็น การสำรวจโดยการสัมภาษณ์ครัวเรือนทั่วไปทุกอาชีพทั่วประเทศ จำนวน 1,465 ครัวเรือน และการสำรวจโดยการส่งแบบสอบถามให้ข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจใน กทม. และต่างจังหวัดซึ่งได้รับคำตอบรวม 3,396 ราย การประมวลผลการสำรวจจะใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยข้อมูลที่ต้องการทราบ จำแนกตามชั้นรายได้ รายภาค และทั้งประเทศ สำหรับการคำนวณค่าเฉลี่ยรายภาคและทั้งประเทศนั้น การสำรวจครัวเรือนทั่วไปคำนวณ โดยการ ใช้ข้อมูลเฉลี่ยของครัวเรือนในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล แล้วถ่วงน้ำหนักด้วยสัดส่วนจำนวนครัวเรือนในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล เทียบกับจำนวนครัวเรือนรวมของภาคนั้น ๆ จากค่าเฉลี่ยรายภาคที่ได้ถ่วงน้ำหนักด้วยสัดส่วนจำนวนครัวเรือนของภาคนั้น ๆ เทียบกับจำนวนครัวเรือนทั้งประเทศเพื่อหาค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ ทั้งนี้ ข้อมูลจำนวนครัวเรือนใช้ปี พ.ศ. 2535 จากกองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ผลสำรวจที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการสำรวจโดยการสัมภาษณ์ครัวเรือนทั่วไป เงินออมของครัวเรือนทั่วประเทศ (จากตัวอย่างที่สำรวจ) เฉลี่ยประมาณ 3,043 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 27 ของรายได้ สำหรับการจัดสรรเงินอมนั้น ร้อยละ 67 ของครัวเรือนทั่วประเทศมีการออมกับสถาบันการเงิน ที่เหลือร้อยละ 33 ไม่มีการออมกับสถาบันการเงิน แต่พอใจที่จะถือเงินสดมากกว่า รวมถึง การเล่นแชร์ และซื้อทองคำ ในด้านวัตถุประสงค์ของการออม ปรากฏว่าครัวเรือนทั่วประเทศออมเพื่อเก็บไว้ใช้ยามเจ็บป่วยหรือยามชราคิดเป็นร้อยละ 29 เพื่อการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 21 และเพื่อเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ

คิดเป็นร้อยละ 18 ขณะที่การออมเพื่อหวังผลตอบแทนจากดอกเบี้ยมีไม่ถึงร้อยละ 10 (ยกเว้นภาคกลางร้อยละ 11) โดยสรุปแล้วปัจจัยกำหนดการออมภาคครัวเรือนที่สำคัญ ได้แก่ รายได้

2. ผลการสำรวจ โดยส่งแบบสอบถามแก่ข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ เงินออมของครัวเรือนพนักงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเฉลี่ย 9,719 บาทต่อเดือน เทียบกับการออมของครัวเรือนข้าราชการเฉลี่ยเดือนละ 4,518 บาทต่อเดือน สำหรับการจัดสรรเงินออมนั้น ร้อยละ 92.2 ของครัวเรือนตัวอย่าง มีการออมกับสถาบันการเงิน ในจำนวนนี้ร้อยละ 37.9 มีเงินออมกับแหล่งอื่นด้วย ขณะที่มียังร้อยละ 7.8 เท่านั้นที่ไม่มีการออมกับสถาบันการเงินเลย สำหรับเหตุผลที่ไม่ออมกับสถาบันการเงินอันเนื่องมาจากปัจจัยด้านรายได้ที่ต่ำแล้ว เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือความนิยมในการซื้อที่ดิน ถือเงินสด เล่นแชร์ และซื้อทองคำตามลำดับ สำหรับด้านวัตถุประสงค์ของการออม ครัวเรือนข้าราชการและรัฐวิสาหกิจออมเพื่อการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 32 เพื่อซื้อทรัพย์สินคิดเป็นร้อยละ 24 และเพื่อเป็นหลักประกันการกู้ยืมคิดเป็นร้อยละ 15 ขณะที่การออมเพื่อหวังรายได้ดอกเบี้ยมีเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น โดยสรุป ปัจจัยกำหนดการออมภาคครัวเรือนที่สำคัญ ได้แก่ รายได้ ภูมิฐานะที่อยู่ใน กทม. และในเขตเมือง ทำให้มีโอกาสออมกับสถาบันการเงิน และออมกับสหกรณ์ออมทรัพย์

3. เปรียบเทียบผลสำรวจการออมของครัวเรือนทั่วไป ปี พ.ศ. 2536 กับปี พ.ศ. 2523 ในเวลาที่แตกต่างกันถึง 13 ปี เงินออมเฉลี่ยต่อเดือนในปี พ.ศ. 2539 สูงกว่าปี 2523 ประมาณ 4 เท่าตัว และสัดส่วนเงินออมต่อรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 24 เป็นร้อยละ 27 โดยประมาณร้อยละ 70 ของครัวเรือนในปี พ.ศ. 2536 มีการออมกับธนาคารพาณิชย์และธนาคารออมสิน ขณะที่ในปี พ.ศ. 2523 มีเพียงร้อยละ 50 เท่านั้น ส่วนหนึ่งเนื่องจากการขยายบริการของสถาบันการเงินเพิ่มขึ้น และในกรณีที่ไม่ออมกับสถาบันการเงินแล้ว เหตุผลสำคัญรองจากการมีรายได้ต่ำ คือ ต้องการถือเป็นเงินสดมากกว่า สำหรับวัตถุประสงค์ของการออมที่สำคัญ 2 อันดับแรกเหมือนกันทั้ง 2 ครั้งคือ เพื่อใช้ในเวลาเจ็บป่วยหรือยามชรา และเพื่อการศึกษา

จิตสุดา (2546) ได้ทำวิจัยเชิงปริมาณเรื่องปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือนในประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดปริมาณการออมภาคครัวเรือนว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นตัวกำหนดปริมาณการออมภาคครัวเรือนในช่วงปีที่ผ่านมา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎีภูมิซึ่งเป็นข้อมูลรายปีระหว่างปี พ.ศ. 2533-2544 โดยวิธีทางเศรษฐมิติในรูปแบบของการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน

ในรูปของสมการเส้นตรง ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งมีสมการการออมภาคครัวเรือนไทย ดังนี้

$$S = a_1 + b_1Y + c_1W + d_1R + e_1INF + f_1Ex_{t-1} + g_1DF + h_1X_5 + U$$

โดยกำหนดให้

- S = ปริมาณการออมภาคครัวเรือน
 Y = รายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงต่อหัวต่อปี เป็นรายได้ต่อหัวที่ประชากรได้รับหลังจากหักภาษี
 W = ทรัพย์สินสุทธิ ในที่นี้แทนด้วยปริมาณเงินตามความหมายกว้าง
 R = อัตราดอกเบี้ย โดยใช้ดอกเบี้ยฝากประจำ 1 ปี
 INF = ระดับเงินเฟ้อ วัดจากการเปลี่ยนแปลงดัชนีราคาผู้บริโภค
 Ex_{t-1} = ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในประเทศในปีที่ผ่านมา
 DF = อัตราการพึ่งพา ใช้สัดส่วนผลรวมของประชากรที่ไม่ใช่กำลังแรงงานต่อจำนวนประชากรที่เป็นแรงงาน

เนื่องจากปี พ.ศ.2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จึงกำหนดตัวแปรเพื่อดูผลของวิกฤตต่อการออมภาคครัวเรือนดังนี้

X_5 = ตัวแปรหุ่น (dummy variables) เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงภายหลังจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ โดยกำหนดให้

$$X_5 = 0 \text{ ในช่วงปี พ.ศ. 2533-2539 และ}$$

$$X_5 = 1 \text{ ในช่วงปี 2540-2544 เนื่องจากปี พ.ศ. 2540 เป็นปีที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ}$$

$a_1, b_1, c_1, d_1, e_1, g_1, h_1$ คือ ค่าคงที่

U คือ ความคลาดเคลื่อน

ผลจากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมภาคครัวเรือนในอดีตที่ผ่านมา พบว่าอัตราการเจริญเติบโตของการออมภาคครัวเรือนมีแนวโน้มที่ลดลง อัตราส่วนของเงินออมต่อรายได้ก็ลดลงเช่นกัน อันเป็นผลเนื่องมาจากการที่รายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง และอัตราส่วนของ

รายจ่ายต่อรายได้สูงขึ้น เพื่อสนับสนุนการระดมเงินออมประสบความสำเร็จ รัฐบาลได้มีนโยบายในการสร้างจิตสำนึกในการออม และส่งเสริมการออมในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการออมแบบผูกพันอย่างต่อเนื่อง สำหรับผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือน พบว่ารายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงต่อหัว และพฤติกรรมออมหลังวิกฤติเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการออมภาคครัวเรือน ในขณะที่ทรัพย์สิน อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปี และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในปีที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออมภาคครัวเรือน

สมปอง (2544) ได้วิจัยเรื่องเปรียบเทียบพฤติกรรมออมของครัวเรือนก่อนและระหว่างเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในประเทศไทย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคและการออมของครัวเรือนก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2539 กับช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2541 โดยวิธีการสร้างแบบจำลองเศรษฐมิติโดยใช้สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) แล้วทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีการ Chow test โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2539 และโครงการสำรวจพฤติกรรมออมปี 2541 กำหนดให้ปี 2539 เป็นปีตัวแทนก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ และปี พ.ศ. 2541 เป็นปีที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจในประเทศไทย

ผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคและการออมของครัวเรือนในประเทศไทย พบว่า ก่อนถึงช่วงวิกฤติเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างพอสมควร ได้แก่ รายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.5 รายจ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.1 ส่งผลให้ระดับการออมเพิ่มขึ้นร้อยละ 29.3 ในขณะเดียวกันสัดส่วนรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อรายได้ (APC) มีค่าลดลง และสัดส่วนการออมต่อรายได้ (APS) มีค่าเพิ่มขึ้น สำหรับการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคและการออมของครัวเรือนก่อนกับช่วงวิกฤติเศรษฐกิจจำแนกตามปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าสถิติเบื้องต้น พบว่า ก่อนถึงช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ ครัวเรือนที่อยู่ในชั้นรายได้ต่ำและปานกลาง ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุเริ่มต้นการทำงาน และครัวเรือนที่มีแหล่งที่มาของรายได้ไม่แน่นอน จะมีรายได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลดลงและมีรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้ระดับการออมลดลง ตรงกันข้ามกับครัวเรือนที่อยู่ในชั้นรายได้สูง ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุวัยกลางคนและสูงอายุ และครัวเรือนที่มีแหล่งที่มาของรายได้ที่แน่นอน จะมีรายได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ส่งผลให้ระดับการออมเพิ่มสูงขึ้น

ผลการศึกษายืนยันที่กำหนดความแตกต่างพฤติกรรมการออมของครัวเรือนก่อนกับช่วงวิกฤตเศรษฐกิจจำแนกตามอาชีพหลักของครัวเรือน พบว่า ทั้งครัวเรือนที่มีแหล่งที่มาของรายได้แน่นอน (certainty) และไม่แน่นอน (uncertainty) มีพฤติกรรมการออมก่อนวิกฤตแตกต่างจากช่วงวิกฤตเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ โดยสรุปแล้วผลการศึกษา ทำให้ทราบว่าผลกระทบจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ ทำให้ครัวเรือนโดยส่วนใหญ่มีความระมัดระวังในการใช้จ่ายใช้สอย โดยหันมาเก็บออมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเป็นแรงงาน โดยเฉพาะที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองน่าจะได้รับผลกระทบจากการเลิกจ้าง ทำให้ความสามารถในการออมลดลง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับผลของนโยบายรัฐบาลต่อการออม

พิพัฒน์ (2541) ได้ทำวิจัยเรื่องผลของการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินต่อการบริโภคและการออมของภาคครัวเรือนในประเทศไทย เพื่อศึกษาผลของการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินต่อการบริโภคและการออมของภาคครัวเรือนในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลปี พ.ศ. 2513-2537 โดยแบ่งการศึกษาเป็นสามส่วน คือ การศึกษาการบริโภคและการออมของประเทศต่าง ๆ การศึกษาการบริโภคและการออม และปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคและการออมของภาคครัวเรือน และการศึกษาผลของการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินต่อการบริโภคและการออมของภาคครัวเรือน โดยใช้แบบจำลองการบริโภคและการออมของภาคครัวเรือนดังนี้

1. แบบจำลองการบริโภคของภาคครัวเรือน

$$\Delta C_t = \theta_0 + \theta_1 \Delta y_t + \theta_2 (c_{t-1} - y_{t-1}) + \theta_3 (a_{t-1} - y_{t-1}) + \theta_4 \Delta a_t + \theta_5 \Delta p_t$$

โดย $c = \ln C$, $y = \ln Y$, $a = \ln A$, $p = \ln P$

เมื่อ C คือรายจ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชน

Y คือรายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงภาคครัวเรือน

A คือทรัพย์สินวัดจาก ปริมาณเงินในความหมายกว้าง

P คือดัชนีราคาผู้บริโภค (1990 = 100)

2. แบบจำลองการออมของภาคครัวเรือน

$$Sh = f(Yd, W, R, INF, Dem, Sf, FD)$$

โดยกำหนดให้

Sh = การออมของภาคครัวเรือนใช้ระดับการออมสุทธิของภาคครัวเรือน

Yd = ตัวแปรรายได้ใช้ระดับรายได้ที่ใช้จ่ายของภาคครัวเรือน

W = ตัวแปรทรัพย์สินวัดจากปริมาณเงินในความหมายกว้าง

R = อัตราดอกเบี้ย ใช้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากเฉลี่ยระหว่างเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำถ่วงน้ำหนักด้วยปริมาณเงินฝาก

INF = ระดับเงินเฟ้อ วัดจากการเปลี่ยนแปลงดัชนีราคาผู้บริโภค

Dem = อัตราการพึ่งพา วัดจากสัดส่วนคิดเป็นร้อยละระหว่างผลรวมของจำนวนประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปีและสูงกว่า 60 ปีต่อจำนวนประชากรอายุระหว่าง 15 ถึง 60 ปี

Sf = ตัวแปรการออมต่างประเทศใช้ระดับเงินออมของภาคต่างประเทศ

FD = ตัวแปรการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินวัดจากระดับของสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เพื่อการอุปโภคบริโภค ทั้งนี้ เนื่องจากการศึกษาในที่นี้ มีสมมติฐานว่าการบริโภคของภาคครัวเรือนในช่วงที่ตลาดการเงินมีการควบคุมและไม่สามารถได้รับสินเชื่อได้อยู่ในระดับต่ำกว่าระดับการบริโภคที่ต้องการซึ่งจะได้รับอัตราประโยชน์สูงสุดเมื่อคำนึงถึงรายได้ตลอดชีวิตการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงิน จะมีผลให้ครัวเรือนเข้าถึงสินเชื่อได้และเพิ่มระดับการบริโภคเข้าสู่ระดับที่ต้องการทำให้การออมภาคครัวเรือนลดลง ในที่นี้จึงใช้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคของธนาคารพาณิชย์เป็นตัวแทนของระดับการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงิน

ผลการศึกษาการบริโภคและการออมของประเทศต่าง ๆ พบว่าประเทศต่าง ๆ แม้ว่าจะมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน แต่แบบแผนการบริโภคภาคเอกชนและการออมแตกต่างกัน เช่น ประเทศญี่ปุ่นมีระดับรายจ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชนต่ำกว่าและมีระดับการออมมวลรวมตลอดจนการออมภาคครัวเรือนสูงกว่าประเทศสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร ในขณะที่ประเทศฟิลิปปินส์มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชนที่สูงกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมใหม่และกลุ่มประเทศอาเซียนอื่น ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ลักษณะทั่วไปที่คล้ายคลึงกัน คือ ประเทศที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำกว่า จะมีรายจ่ายกระจุกตัวในหมวดสินค้าที่จำเป็น คือ หมวดอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ มากกว่าประเทศอื่น ๆ และรายจ่ายในหมวดสินค้าจำเป็นมีแนวโน้มลดลง

ตามลำดับ ยกเว้นในประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่กำหนดการบริโภคและการออม นั้นแตกต่างกันในแต่ละประเทศ สำหรับรายจ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชนต่อผลผลิตมวลรวม ภายในประเทศของไทยลดลง การออมภาคครัวเรือนในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจนกระทั่งปี พ.ศ. 2533 ซึ่งการออมภาคครัวเรือนมีแนวโน้มลดลงจนถึงปี พ.ศ. 2537 ปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคและการออมของภาคครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน อัตราดอกเบี้ยภายหลังการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยมากขึ้นแต่ไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน อัตราเงินเฟ้อในช่วงท้ายค่อนข้างมีเสถียรภาพและอยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 6 อัตราการพึ่งพิงลดลง ตามลำดับ ในขณะที่รายได้ที่ใช้จ่ายของภาคครัวเรือน การออมภาคต่างประเทศ ทรัพย์สินเมื่อวัดจากปริมาณเงินในความหมายกว้าง สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เพื่อการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามีการกู้ยืมมาใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของภาคครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงิน

การศึกษาผลของการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินต่อการออมของภาคครัวเรือน โดยใช้แบบจำลองการออมภาคครัวเรือน ระดับการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินวัดจากสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เพื่อการอุปโภค บริโภค ทั้งนี้เพราะการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินจะมีผลให้การออมของภาคครัวเรือนลดลงได้เนื่องจากการขยายตัวของสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคสูงขึ้น ทั้งจากการลดการแทรกแซงการจัดสรรสินเชื่อของทางการ การมีอุปทานของสินเชื่อที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น ทำให้ภาคครัวเรือนสามารถนำรายได้ในอนาคตที่คาดมาใช้จ่ายในปัจจุบันเพื่อให้ได้อัตราประโยชน์สูงสุดในการบริโภคข้ามเวลา และมีผลให้การบริโภคของภาคครัวเรือนสูงขึ้นกว่าในช่วงที่มีการควบคุมทางการเงินซึ่งได้รับสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคไม่สะดวกนัก และในที่สุดมีผลให้การออมภาคครัวเรือนลดลง จากการประมาณค่าแบบจำลองพบว่า การผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินมีผลในทางลดการออมของภาคครัวเรือน โดยค่าสัมประสิทธิ์ของสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เพื่อการอุปโภคบริโภคมีย่าน้อยกว่าศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยสรุปพบว่า การผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินในประเทศไทยมีผลทำให้การบริโภคภาคครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น และการออมภาคครัวเรือนลดลง โดยการบริโภคภาคครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากการเข้าถึงสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนโดยสะดวกมากขึ้น และจากการเพิ่มขึ้นของมูลค่าสินทรัพย์ การบริโภคที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้การออมของภาคครัวเรือนลดลงในที่สุด นอกจากนี้แสดงให้เห็นว่า ความต้องการเพิ่มระดับการออมภายในประเทศ โดยการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินไม่ประสบผลตามที่ต้องการ ทั้งนี้อาจเกิดจากการจำกัดในการเพิ่มการออมในรูปแบบ

ตัวเงินของภาคครัวเรือน โดยผ่านนโยบายอัตราดอกเบี้ย ผลที่ไม่คาดการณจากการผ่อนคลายการควบคุมการจัดการของสถาบันการเงิน เป็นต้น

สุภาณี (2545) ได้ศึกษาเรื่องผลของการก่อกำหนดนี้สาธารณะต่อการบริโภคมวลรวมและการออมมวลรวมของภาคเอกชนในประเทศไทย วัตถุประสงค์หลักของการศึกษา คือ เปรียบเทียบผลของนี้สาธารณะที่มีต่อการบริโภคมวลรวมและการออมมวลรวมของภาคเอกชน ช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจและหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ โดยใช้วิธีการประมาณสมการกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS) ซึ่งอาศัยข้อมูลประเภทอนุกรมเวลาเป็นรายไตรมาสตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536-2543 เพื่อทราบผลของการก่อกำหนดนี้สาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า หนี้ที่รัฐบาลกู้โดยตรงในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเป็นหนี้ต่างประเทศมากกว่าหนี้ในประเทศ แต่ช่วงหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจรัฐบาลก่อกำหนดนี้ในประเทศมากกว่าหนี้ต่างประเทศ ส่วนหนี้รัฐวิสาหกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินพบว่า การก่อกำหนดนี้ของรัฐวิสาหกิจจะคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจในประเทศสำคัญ เมื่อเศรษฐกิจในประเทศดีขึ้นรัฐวิสาหกิจก็จะขยายตัวรองรับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ แต่หลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ จะชะลอโครงการลงทุนเพื่อดูแลแนวโน้มของเศรษฐกิจ ส่วนนี้กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินมีบทบาทสำคัญมากในช่วงหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ โดยให้ความช่วยเหลือสถาบันการเงินที่ประสบปัญหาด้วยการให้ยืมเงินเพื่อเสริมสภาพคล่อง ทำให้หนี้สินของกองทุนเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าสินทรัพย์ ผลการประมาณค่าแบบจำลองการบริโภคที่มีตัวแปรในอดีตและอยู่ในรูปแบบ log-linear mode พบว่า หนี้สาธารณะที่แท้จริงในไตรมาสที่แล้วมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงข้ามกับการบริโภคภาคเอกชนที่แท้จริง และผลของการก่อกำหนดนี้สาธารณะที่มีต่อการบริโภคภาคเอกชนที่แท้จริงในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน ส่วนการออมภาคเอกชนพบว่าหนี้สาธารณะที่แท้จริงย้อนหลังไป 3 ไตรมาส มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการออมภาคเอกชนที่แท้จริง แต่ช่วงหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อหนี้สาธารณะที่แท้จริงในปัจจุบันเพิ่มขึ้น ทำให้การออมภาคเอกชนที่แท้จริงในปัจจุบันลดลง

Modigliani and Jappeili (1985) ศึกษาเรื่องผลกระทบของนโยบายการคลังที่มีต่อการบริโภคและการออมในอดีต ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1862-1982 โดยพิจารณาการออมจากสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของสมการการบริโภค ในช่วงเวลาที่ศึกษาเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้น เช่น เศรษฐกิจตกต่ำ เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ราคามีเสถียรภาพ เกิดเงินเฟ้อขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐบาลใช้นโยบายการคลังแบบขาดดุล ขณะที่เกิดสงครามในประเทศถึง 2 ครั้ง ซึ่งเหตุการณ์ต่าง ๆ นี้ได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการออมและการบริโภค ซึ่งพบว่า การบริโภคนั้นขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิที่

คาดว่าจะได้รับและมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ส่วนผลกระทบของการขาดดุลงบประมาณที่มีต่อการบริโภคในช่วงที่เกิดสงครามที่รัฐบาลปัจจุบันได้ดำเนินนโยบายการคลังแบบขาดดุล มีค่าระหว่าง 0.33 ถึง 0.40 ของค่าความโน้มเอียงในการบริโภค โดยการบริโภคจะตอบสนองต่อการจ่ายดอกเบี้ยของหนี้สาธารณะมาก ส่วนผลกระทบของหนี้สาธารณะนั้นไม่มีข้อพิสูจน์แน่นอน คือ ช่วงก่อนสงคราม (ปี ค.ศ. 1864-1881) พบว่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ แต่ช่วงหลังสงคราม (ปี ค.ศ. 1882-1950) สัมประสิทธิ์มีค่าเป็นบวก ส่วนการออมประชาชาติ พบว่าในระยะยาวการออมได้รับผลกระทบจาก 2 ด้าน คือ

1. การใช้นโยบายการคลัง เช่น การใช้จ่ายของรัฐบาลและการขาดดุล พบว่า การออมลดลงเมื่อรัฐบาลดำเนินนโยบายขาดดุลเพิ่มขึ้น เนื่องจากเก็บภาษีเพื่อชดเชยการขาดดุลเพิ่มขึ้น มีผลทำให้การออมประชาชาติลดลง

2. การเปลี่ยนแปลงอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ พบว่า การออมจะเพิ่มขึ้น เมื่อรายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงเพิ่มขึ้น

Beaumont (2003) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สินเชื่อของภาคครัวเรือนในเกาหลีใต้ผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาค เพื่อศึกษาพัฒนาการสินเชื่อของภาคครัวเรือนและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของตลาดสินเชื่อของภาคครัวเรือนหลังจากที่ประเทศเกาหลีใต้ประสบภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1997 ซึ่งเกิดมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลภายใต้การนำของประธานาธิบดี Kim Dae-jung ทั้งนโยบายการคลังและนโยบายการเงินเพื่อกระตุ้นการบริโภคภาคครัวเรือนที่สำคัญ คือ

- การเก็บภาษีเงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝาก โดยในช่วงกลางปี ค.ศ. 1998 รัฐบาลเริ่มเก็บภาษี ณ ที่จ่าย (With Holding Tax) จากเงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากในอัตราร้อยละ 22.00 เพื่อเพิ่มรายได้ของรัฐบาลและลดระดับการออมของประชาชน

- ลดภาษีสรรพสามิตพิเศษ (Special Excise Tax) ในปลายปี ค.ศ. 1998 รัฐบาลเกาหลีใต้ลดภาษีสรรพสามิตพิเศษที่เก็บจากสินค้าอิเล็กทรอนิกส์และรถยนต์ประเภทต่าง ๆ รวมทั้งลดภาษีนำเข้ารถยนต์จากต่างประเทศ

- ปรับลดอัตราดอกเบี้ย ในปี ค.ศ. 1999 รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ดำเนินนโยบายการเงินแบบขยายตัวโดยปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากลงถึงร้อยละ 40.60 และปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้

ลงร้อยละ 39.00 เพื่อกระตุ้นการบริโภคและการลงทุน ส่งผลให้มีการขยายตัวของสินเชื่อครัวเรือน โดยเฉพาะสินเชื่อที่อยู่อาศัย

- การผ่อนคลายกฎระเบียบในการควบคุมการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต

การศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายดังกล่าว ทำให้มีการพัฒนาการสินเชื่อของภาคครัวเรือน เช่น สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและการผ่อนคลายกฎระเบียบในการควบคุมการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต ทำให้มีหนี้สินภาคครัวเรือนเพิ่มขึ้น และระดับการออมของประชาชนลดลง

เมื่อพิจารณาการตรวจเอกสารงานวิจัยพฤติกรรมและปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือน สรุปได้ว่า ผลการศึกษาของสนธยา (2536) พบว่า รายได้ต่อหัวของแรงงาน อัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง จะได้รับจากสินทรัพย์ทางการเงิน และสินทรัพย์ถาวรสุทธิ มีผลต่อการออมภาคครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย (2536) และจิตสุดา (2546) พบว่า รายได้ที่ใช้จ่ายจริงต่อหัวและพฤติกรรมออมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่ ทรัพย์สิน อัตราดอกเบี้ย และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออมภาคครัวเรือน สำหรับสมปอง (2544) ได้ศึกษาพบว่าผลกระทบจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ ทำให้การออมมากขึ้น สำหรับการตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลของนโยบายรัฐบาลต่อการออม สรุปได้ว่า ผลการศึกษาของพิพัฒน์ (2541) พบว่า หลังจากการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงิน ทำให้การบริโภคภาคครัวเรือนเพิ่มขึ้น การออมภาคครัวเรือนลดลง เนื่องจากผลทางด้านทรัพย์สินต่อการบริโภคและการออม สุภาณี (2545) พบว่า การก่อหนี้สาธารณะที่แท้จริงในปัจจุบันเพิ่มขึ้น ทำให้การออมภาคเอกชนที่แท้จริงในปัจจุบันลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภาคครัวเรือนของ Beaumont (2003) พบว่า หนี้สินภาคครัวเรือนจากบัตรเครดิต ทำให้การออมภาคครัวเรือนลดลง

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว พบว่ามีการใช้ทฤษฎีการออมของนักเศรษฐศาสตร์หลายท่าน ได้แก่ เคนส์ (Keynes) ฟรีดแมน (Friedman) แอนโดและโมดิเกลียนิ (Ando-Modigliani) และดิวเซนเบอรี (Duesenberry) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมและปัจจัยของการออมภาคครัวเรือนของแต่ละงานวิจัย ซึ่งงานวิจัยนี้ได้นำทฤษฎีของแอนโดและโมดิเกลียนิ มาศึกษาพร้อมกันนโยบายกึ่งการคลัง ซึ่งในอดีตยังไม่มีผู้ใดศึกษาถึงผลของนโยบายกึ่งการคลังของรัฐบาลที่มีต่อการออมภาคครัวเรือนในประเทศไทย